

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildningen
Lärarprogrammet, examensarbete 10 poäng

Meningen med läxor

En undersökning om läxor ur lärares perspektiv

Britta Svensson
Karin Svensson

LAU 350, Människan i världen
Handledare: Ylva Ulfsdotter Eriksson
Rapportnummer: ht05 2480-016

ABSTRACT

Titel:	Meningen med läxor - En undersökning om läxor ur lärares perspektiv.
Författare:	Karin Svensson & Britta Svensson
Institution:	Sociologiska Institutionen, Göteborgs Universitet
Handledare:	Ylva Ulfsson Eriksson
Typ av arbete:	Examensarbete 10 poäng, Nya Lärarprogrammet
Antal sidor:	36
Tidpunkt:	Höstterminen 2005

Bakgrund: Anledningen till att vi valde ämnet läxor var att vi upplevde att lärare ger olika mycket och skilda typer av läxor och vi ville undersöka syftet med dessa. Det som först väckte vårt intresse var en artikelserie i ICA-kuriren där olika problem med läxor diskuterades.

Syfte och frågeställningar:

Vi har för avsikt att undersöka om lärare idag använder sig av läxor eller inte i undervisningen. Vårt syfte med arbetet är att ta reda på för- och nackdelar med läxor och vem de är till för. Arbetets fokus är huruvida lärarna uppfattar läxorna som nödvändiga för elevens lärande. Vi tror också att vårt resultat kan leda till att vi lättare ska kunna förhålla oss till läxor i vår kommande profession. För att uppfylla syftet har vi formulerat följande frågor:

Vilken syn har lärare på läxor?

Vem är läxorna till för och i vilket syfte används de?

Vilka fördelar/nackdelar har läxorna för elevens lärande?

Hur upplever lärarna samverkan med föräldrar och elever?

Material och metod: Vi har gjort en kvalitativ undersökning. Vårt material består av intervjuer, styrdokument, tidigare forskning samt tidningsartiklar.

Huvudresultat: Vi har kommit fram till att som skolsituationen ser ut idag, är det svårt att klara sig utan läxor i undervisningen. För att läxorna ska bidra till ett bättre lärande krävs det att dessa används på ett professionellt sätt. Vår undersökning har lett till att vi har blivit medvetna om varför man har läxor och hur man kan använda dessa på ett bra sätt. Vi tror också att vårt arbete ska kunna vägleda andra pedagoger i deras yrkesroll.

Nyckelord: Läxa, stress, lärande, elevinflytande och föräldrasamverkan.

FÖRORD

Till att börja med vill vi tacka våra respondenter som har ställt upp med sin tid och hjälpt oss att svara på våra frågor. Utan dem och deras funderingar hade vi inte kunnat genomföra den här undersökningen. Vi vill också tacka vår handledare som har stöttat oss en hel del när vi under arbetets gång pendlat mellan hopp och förtvivlan. De relevanta råd och tips hon har bidragit med, både språkligt och strukturmässigt, har hjälpt oss framåt under hela processen.

Under de veckor som arbetet pågick tillbringade vi mycket tid tillsammans eftersom det enda vi gjorde på varsitt håll var att läsa in litteraturen och skriva ut intervjuerna. Vi har alltså producerat all text gemensamt och turats om med att sitta vid tangenterna. Även om detta var tidskrävande blev resultatet att vi båda känner oss lika delaktiga och insatta i vårt arbete.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte	7
2. LITTERATURREDOVISNING	8
2.1 Olika syner på lärandet.....	8
2.2 Styrdokument	9
2.3 Exempel på läxor.....	10
2.4 Forskares syn på läxor.....	10
2.4.1 Förespråkare	10
2.4.2 Motståndare	11
2.5 Stress	12
2.6 Samverkan mellan skola och hem.....	12
2.7 Elevinflytande	13
3. METOD.....	14
3.1 Intervjuer	14
3.1.1 Intervjumetod	14
3.1.2 Urval.....	14
3.1.3 Etiska aspekter.....	15
3.1.4 Tillvägagångssätt.....	15
3.1.5 Analys.....	16
3.2 Litteratur.....	17
3.2.1 Metod	17
3.2.2 Urval.....	17
3.2.3 Tillvägagångssätt.....	17
3.2.4 Analys.....	17
4. RESULTATREDOVISNING	18
4.1 Inledande uppvärmningsfrågor	18
4.2 Fråga 4. Använder du dig av läxor?	19
4.2.1 Klasslärare	19
4.2.2 Språklärare	20
4.2.3 Individanpassade läxor	20

4.2.4 Variation.....	21
4.3 Fråga 5. I vilket syfte använder/använder inte du läxor?	22
4.3.1 Färdighetsträning.....	22
4.3.2 Att väcka intresse	22
4.3.3 Tid och miljö	22
4.3.4 Ansvar	23
4.3.5 Vem	23
4.4 Fråga 6. Hur upplever du föräldrarnas inställning?.....	24
4.5 Fråga 7. Vad ser du för fördelar/nackdelar med läxor?.....	25
4.5.1 Ansvar	25
4.5.2 Förberedande läxor.....	25
4.5.3 Färdighetsträning.....	25
4.5.4 Föräldramedverkan.....	25
4.5.5 Stress	26
4.6 Fråga 8. I hur stor utsträckning är eleverna delaktiga?	27
5. TOLKNING OCH DISKUSSION	28
5.1. Vilken syn har lärare på läxor?	28
5.1.1 Används läxor?.....	28
5.1.2 Är läxorna varierade?	28
5.2 Vem är läxorna till för och i vilket syfte används de?	29
5.2.1 För vem?.....	29
5.2.2 Befästa och förbereda.....	29
5.2.3 Ansvar	30
5.3 Vilka fördelar/nackdelar har läxorna för elevens lärande?	31
5.4 Hur upplever lärarna samverkan med föräldrar och elever?	32
5.4.1 Föräldrarnas engagemang	32
5.4.2 Elevinflytande	33
6. SLUTORD	34
7.REFERENSER.....	35

1. INLEDNING

Under vår tredje termin av det allmänna utbildningsområdet, som utgör en del av det nya lärarprogrammet, ingår ett examensarbete på 10 poäng. Syftet med detta är att vi ska utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt till vår kommande profession. Eftersom arbetet ska vara riktat mot vår kommande yrkesroll valde vi att fördjupa oss i ett ämne som inte har blivit behandlat under vår utbildningstid men som vi vet att vi kommer att stöta på.

Läxor är något som alla lärare kommer i kontakt med i sin yrkesroll och alltså förr eller senare måste ta ställning till. Anledningen till att vi har valt den här inriktningen på vårt examensarbete har sin grund i våra olika erfarenheter kring ämnet. Våra inriktningar som är engelska, svenska, matematik och slöjd, har gjort att vi har uppmärksammat hur läxorna ser olika ut i olika ämnen. Under vår utbildning har vi sett det här från olika perspektiv, dels som studenter med egna uppgifter och dels som lärare under vår praktik. Eftersom vi har egna barn möter vi också läxorna ur ett föräldraperspektiv.

Vi har reflekterat över att lärare ger olika mycket och skilda typer av läxor och på grund av det har intresset och tankarna väckts kring syftet med dessa. När vi väl börjat uppmärksamma problematiken kring läxor ser vi att det inte bara är vi som har frågor och åsikter kring ämnet utan att det pågår en debatt i vilken förespråkare och motståndare till läxor är aktiva. Vi har tagit del av forskning och rapporter samt allmänna uppfattningar i tidningsartiklar och det vi hoppas få fram av vår undersökning är om och hur läxor ska användas. De som argumenterar mot läxor anser bland annat att läxor är stressande och att pluggandet ska vara på skoltid medan förespråkarna hävdar att läxor bidrar till självdisciplin och förberedelser för högre studier. Tiden eleverna lägger hemma på läxor varierar och kan bero på om de har lätt eller svårt för uppgiften, om föräldrarna är delaktiga samt på omfattningen av läxor hos olika lärare.

Det första vi gjorde när vi startade med vårt examensarbete var att leta efter vad som nämns om läxor i läroplanerna. I de tidigare läroplanerna (Lgr62, Lgr69 och Lgr80) berördes läxorna som hemuppgifter. Hur man förväntades förhålla sig till dessa har varierat i takt med de olika läroplanerna. Lpo 94 däremot, den läroplan vi har i uppdrag att följa nu, innehåller inte något som styr hur vi ska använda oss av läxor i vår yrkesroll. Eftersom det inte står skrivet något specifikt om läxor läggs ansvaret på varje enskild lärare att själva ta ställning till det här och det kan leda till stora skillnader i belastningen på eleverna både mellan klasser på samma skola och mellan olika skolor. När vi var på skolorna för att utföra våra intervjuer passade vi också på att studera ett antal olika lärarhandledningar för att ta reda på hur läxorna tas upp i olika läromedel.

För att skapa en bra grund tog vi del av olika teorier om hur synen på lärandet ser ut nu och hur forskningen har utvecklats under årens lopp.

Vår förhoppning är att vårt arbete kan hjälpa andra lärare, både etablerade och nyutexaminerade, att reflektera över ämnet så att läxor inte bara delas ut slentrianmässigt. Om vi får fram tillräcklig kunskap om detta kan vi på ett professionellt sätt förhålla oss till läxors vara eller inte vara gentemot ifrågasättande föräldrar.

För att underlätta för läsaren tar vi med en kort disposition av hur vi har lagt upp vår rapport. Efter inledningen följer bakgrunden samt syfte och de frågeställningar vi har för avsikt att besvara. I kapitel två presenterar vi vår litteraturgenomgång som innehåller bland annat forskning kring inläring och olika forskares syn på läxor. Här har vi också tagit med en kort genomgång av hur läxorna behandlas i läroplanerna. I kapitel tre talar vi om vad det är för slags undersökning och hur vi har gått till väga. Påföljande kapitel innehåller sammanställningen av intervjuresultaten och följs av ett kapitel där vi tolkar och diskuterar. Arbetet avslutas med ett slutord som kort beskriver vad vi har kommit fram till.

1.1 Bakgrund

Det som först väckte vårt intresse för läxor och hemarbete i skolan var en artikelserie av Karin Södergren vilken publicerades i ICA – kuriren (2004 nr.35). Där problematiseras temat läxor ur en förälders, en forskares och en lärares perspektiv. Föräldern och forskaren, RoseMarie Kamperin, lyfter fram att läxor är stressande och stjälar av den gemensamma tid som familjen har till sitt förfogande. Ett argument lärare har för att ge läxor är, enligt Kamperin, att få föräldrarna delaktiga men hon menar att det finns andra sätt att uppnå det här. Även om skolan anser att läxorna är barnens ansvar så fungerar det inte så i verkligheten utan föräldrarna lägger också mycket tid på att hjälpa sina barn med skolarbetet hemma. Dessutom har inte alla elever samma möjligheter till hjälp i hemmet vilket kan leda till att dessa elever blir mer stressade och tappar motivationen.

Jan-Olof Hellsten som är forskare vid Uppsala universitet uttalar sig i samma artikelserie och menar att elever idag är väldigt stressade. Huvudvärk, sömnstörningar, magproblem och yrsel är sjukdomar som är relaterade till stress och dessa sjukdomar ökar bland eleverna idag. Han hänvisar till skolverkets siffror där andelen stressade elever har ökat från 20 till 30 procent under en femårsperiod och anser att det här till stor del beror på läxor. Eleverna själva har svårt att sätta en gräns för hur mycket tid de ska lägga på sina läxor vilket gör att de kan få orimligt långa arbetsdagar. Ju mer man pluggar desto mer lär man sig, men det finns en gräns. När arbetsbördan blir för stor går arbetet istället sämre och leder till överansträngning. Enligt Hellsten bör skolarbete ske på skoltid. Han menar att det är bättre att ha längre skoldagar för att hinna med studierna och säger:

Det är just i hemmet som gränsen mellan arbete och ledig tid lätt suddas ut. Det i sin tur leder till en känsla av att aldrig kunna koppla av helt och hållet som inte är hälsosam. Dessutom: hur många barn och ungdomar har en lugn hemmiljö som lämpar sig för studier? De flesta blir störda av syskon, föräldrar, kompisar eller grannar och måste först ta sig igenom en mängd konflikter, inte bara med sig själva utan också med andra, innan de kan få läsa.
(2004 s.15)

Läraren Martin Söderström, som också uttalar sig i ICA-kuriren, arbetar på en skola där målsättningen är att inte ge läxor. Skolan anser att det är viktigt att eleverna får ha sin fritid till lek efter skoldagens slut. Även han tar upp att de elever som behöver extra stöd sällan kan få det hemma och läxorna leder till att arbetsbördan blir ännu tyngre för just dessa. Han skriver att det händer att eleverna får läxor men att det då är frivilligt och i samförstånd med föräldrarna. Ofta är det eleverna själva som vill träna extra på något, till exempel gångertabellen eller glosor vilket är uppgifter som eleverna klarar att träna på själva. Söderström framhåller att skolan ligger lika bra till kunskapsmässigt som andra skolor och avslutar med att de genom sitt arbetssätt får elever som är mer motiverade till arbetet i skolan.

Att läxor är stressande, stjälar dyrbar familjetid samt inkräktar på barnens fritid är tre problem som Södergren lyfter fram i sin artikelserie och med de funderingarna inledde vi vårt arbete.

1.2 Syfte

Vi har för avsikt att undersöka om lärare idag använder sig av läxor eller inte i undervisningen. Vårt syfte med arbetet är att ta reda på för- och nackdelar med läxor och vem de är till för. Arbetets fokus är huruvida lärarna uppfattar läxorna som nödvändiga för elevens lärande. Vi tror också att vårt resultat kan leda till att vi lättare ska kunna förhålla oss till läxor i vår kommande profession. För att uppfylla syftet har vi formulerat följande frågor:

Vilken syn har lärare på läxor? Används läxor och i så fall på vilket sätt? Har det någon betydelse vilken läroplan som gällde under respektive lärares utbildning?

Vem är läxorna till för och i vilket syfte används de? Är de till för att stödja pedagogen vid kontroll och bedömning eller för elevernas egen utveckling?

Vilka fördelar/nackdelar har läxorna för elevens lärande? Resulterar läxorna i ett bättre lärande eller blir de en belastning?

Hur upplever lärarna samverkan med föräldrar och elever? Föräldrarnas inställning och engagemang samt elevernas inflytande när det gäller läxor.

2. LITTERATURREDOVISNING

Nedan följer den teorigenomgång som tillsammans med vårt egna material var till hjälp när vi besvarade våra frågeställningar. För att vi skulle kunna ta ställning till om läxor är bra eller inte för elevernas lärande valde vi att studera de olika lärandeteorier lite närmare. Vi tittade också på de olika läroplanerna för att ta reda på vad de innehåller angående läxor. En anledning var att vi ville se om de över huvud taget tar upp ämnet och en annan var att vi funderade över om den läroplan som gällde under våra respondents utbildningstid styr deras användande av läxor i dag. Orsaken till att vi tittade på olika läromedel och de läxor som finns där var att vi ville se vad det fanns för olika typer av uppgifter och jämföra dessa med de läxor som lärarna använder sig av. Den forskning vi valde att undersöka bestod både av förespråkare och av motståndare till läxor. Något som det talas mycket om i dag är den ökande stressen bland barn och ungdomar och därför valde vi att se om läxorna kan vara en bidragande orsak. I den läroplan som gäller nu, Lpo94, är samverkan mellan skola och hem samt elevernas inflytande återkommande inslag och av den anledningen tog vi även med det i vår teoridel för att se om det fanns någon koppling mellan dessa och läxor. Vi tog också del av en rapport från Skolverket eftersom vi tyckte att den tydligt beskriver hur lärandet kan se ut i olika miljöer. Trots att de främst tar upp läs- och skrivprocessen kunde vi ändå koppla den till allt lärande i skolan.

2.1 Olika syner på lärandet

Synen på lärandet har förändrats genom tiderna, från ett tidigare behavioristiskt till ett konstruktivistiskt synsätt. Olga Dysthe (2003) skriver om behaviorismen som dominerade under större delen av 1900-talet. I den behavioristiska teorin var förstärkning ett nödvändigt villkor för inläring. Behavioristerna ansåg att kunskapen finns utanför individen och att man ska gå från delarna till en helhet. Inlärningsprocessen är alltså uppdelad i många små steg. När man uppnått ett steg, kan man efter positiv förstärkning gå vidare till nästa. I det behavioristiska klassrummet är det pedagogen som är aktiv och förmedlar informationen medan eleverna är passiva mottagare. Elisabeth Doverborg m fl. (1987) skriver om Hermann Ebbinghaus syn på inläring. Han var behaviorist och ansåg att ren inläring var att memorera och kopiera, ju mer man kommer ihåg desto bättre är man på att lära sig.

På 1940-talet började man titta på lärandet utifrån ett kognitivt perspektiv. Man forskade mer kring de mentala processerna och om hur minnet fungerar, och fokuserade alltså mer på vad som händer i hjärnan. Kognitivismen tog fart som en kritik mot behaviorismens förstärkningsteori och har utvecklats till det vi idag kallar konstruktivism. Enligt den kognitiva teorin är lärandet en aktiv process i vilken individen tar emot information, tolkar den och kopplar ihop den med sina egna erfarenheter (Dysthe 2003). En av de stora på området var Jean Piaget, som blev känd som utvecklingspsykolog. Han menar att man inte kan lära någon annan människa något utan att det är individen själv som konstruerar sin kunskap (Carlgren & Marton 2002).

Dysthe (2003) ser lärandet ur ett sociokulturellt perspektiv vilket är en dominerande inläringsteori idag. Hon menar att lärandet sker i ett sammanhang där relationer och meningsfullhet är viktiga delar. Lärandet är socialt och sker i ett samspel med andra. Man lär av varandra eftersom man kan och vet olika saker och kopplar samman dessa till en helhet. Hon framhåller också att motivationen har stor betydelse för lärandet. I den sociokulturella teorin menar man att både yttre och inre motivation är nödvändig, alltså både miljön runt individen och den inbyggda nyfikenheten. Med denna teori som utgångspunkt återfinns man även den synen på lärandet i våra styrdokument.

I vår läroplan Lpo 94 står det om hur skolans uppdrag ska främja lärandet. Där beskrivs begreppet kunskap som sammansatt av olika delar. Dessa är fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet vilka alla samspelar och är ett villkor för varandra. Vidare står det att skolan ska skapa ett lärande för olika kunskapsformer och dessa ska vara delar av en helhet. Skolan ska även främja elevernas harmoniska utveckling genom en varierad undervisning med ett väl sammansatt innehåll och med hjälp av olika arbetssätt. Det står också att en god miljö är viktig för lärandet, skolan ska medverka till att eleven känner trygghet och utvecklar lust att lära i en levande social gemenskap. Det framhålls också hur viktigt det är för lärandet med nyfikenhet och inspiration. Alla elever har rätt att få utvecklas och känna glädje över att lyckas med det man gör och över att få lära sig nya saker. Enligt läroplanen skall skolan även anpassa undervisningen till varje elev och vi ska se till individens olika förutsättningar och behov "Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla." (Lpo94 s.6).

Hur lärandet kan se ut i klassrummet beskrivs i *Läs- och skrivprocessen som ett led i utvecklingen* (Skolverket 1998). Där står det om läs- och skrivprocessen i tre olika klassrumsmiljöer som de benämner som A- B- och C-miljö. A-miljön beskrivs som flerstämmig och arbetet utgörs av elevernas och lärarnas egna erfarenheter som i sin tur leder till att man får ingångar till nya kunskaper. Genom bland annat gemensamma diskussioner får eleverna vara aktiva vilket gör att de känner sig engagerade och delaktiga. C-miljön däremot, är enstämmig miljö där läraren enbart går efter läromedlen och där man inte utgår från några egna erfarenheter om det inte står i läromedlet att man ska göra det. Läraren leder ensam undervisningen och allt arbete bedrivs enskilt. I denna miljö förekommer inga samtal och det leder till talängslan hos de flesta elever. B-miljön beskrivs som tvåstämmig, det vill säga att läraren agerar ordförande och ger ordet till en elev i taget och risken är att de övriga inte ens är delaktiga. I detta klassrum arbetar eleverna oftast enskilt eller två och två. Här används också mest läromedelsmaterial men läraren försöker att koppla det till elevernas erfarenheter och förförståelse.

2.2 Styrdokument

Skolan och lärarna idag har en mängd mål att sträva mot samt att uppnå och de finns tydligt specificerade i läroplanen och kursplanerna för de olika skolämnena. Lärare är på så sätt styrda av regeringen i sitt uppdrag och vet vad som förväntas av dem. Under årens lopp har läxor och hemuppgifter som begrepp varierat i de olika läroplanerna.

I Lgr 62 beskrivs hemuppgifterna som en huvudsaklig del i elevernas arbetsfostran men också som en möjlighet för eleverna att befästa sina kunskaper och färdigheter. I denna läroplan framhålls också att det mesta skolarbetet bör ske i skolan och att hemuppgifterna skall öka ju äldre eleverna blir. (Skolöverstyrelsen 1962).

I den efterföljande läroplanen, Lgr69, anses inte längre hemuppgifterna lika viktiga utan bör helst vara frivilliga. Motiveringen till det här är att den fastställda timplanen leder till att eleverna redan har tillräckligt med undervisning i skolan och fritiden bör användas till återhämtning. I denna läroplanen förklaras också hur de frivilliga hemuppgifterna kan se ut. Det ska inte längre vara fakta och färdighetsträning utan istället undersökande uppgifter som leder till fortsatt arbete i skolan, till exempel intervjuer och studiebesök. Hemuppgifterna kan utföras individuellt eller i grupp (Skolöverstyrelsen 1969).

När Lgr80 träder i kraft är hemuppgifter återigen en del av skolarbetet. I Lgr80 framhåller man att läxorna ska befästa kunskaper och färdigheter men det kan också vara undersökande uppgifter. Genom läxorna ska eleverna lära sig att ta ansvar för en uppgift som är anpassad till deras personliga förmåga. I riktlinjerna står också att om det finns särskilda skäl till att

eleverna inte kan utföra hemuppgifterna bör de istället finnas med som en naturlig del i skolarbetet (Skolöverstyrelsen 1980).

I Lpo94 har läxorna försvunnit helt och det finns därför inga restriktioner för om och hur läxor ska användas som en del av undervisningen (Utbildningsdepartementet 1994). Inte heller i de kursplaner vi har studerat kan man finna något om läxornas vara eller inte vara.

2.3 Exempel på läxor

För att erhålla kännedom om hur olika läxor kan se ut har vi tagit del av olika läromedel och deras lärarhandledningar. Läxan nämns inte som ett specifikt moment i alla läromedel, men vi ska nedan redovisa några exempel på olika typer av läxor vi har hittat. I många av läromedlen för matematik finns färdiga hemläxor. I både *Mattestegen* (Rosenlund & Backström 2004) och *Räkneresan* (Skoogh m fl 1986) finns förslag på olika typer, dels problemuppgifter som tränar det kreativa tänkandet och dels mer traditionella repetitionsövningar vilka är till för att eleverna ska befästa sina kunskaper. I *Maskot* (Alvåker & Boglind 2001), som är ett material för svenskämnet, anser författarna att eleverna med fördel kan ha läxa i svenska. Förslag på läxor är bland annat att samla idéer och fakta till texter, att skriva rent och rätta, att träna på att muntligt beskriva och redovisa samt att läsa kontinuerligt. Denna typ av läxor går främst ut på att öka elevernas engagemang och förbereda dem för det fortsatta arbetet i skolan. Här finns däremot ingen färdighetsträning.

2.4 Forskares syn på läxor

I detta avsnitt sammanfattar vi några olika forskares syn på läxor och för att det ska bli lättare att följa har vi delat in dem i förespråkare och motståndare.

2.4.1 Förespråkare

I Ingrid Westlunds forskning (2004) om läxor skriver hon bland annat om läxors nytta. Här nämner hon J.L. Epsteins sju orsaker till att läxor används i grundskolan. Epstein menar att läxor är till för att

- öva färdigheter
- öka engagemanget för olika uppgifter
- fostra studenter att ta ansvar och planera sin tid
- etablera kontakt mellan barn och föräldrar
- fullfölja politiska beslut om läxor
- informera föräldrarna om skolarbetet
- påminna om krav som ställs – som straff (s.35)

Westlund nämner också att många föräldrar och lärare ser läxor som något bra för eleverna men skälen till att de har läxor skiljer sig mellan olika lärare. De yngre elevernas lärare ser inte läxor enbart som kunskaps- och färdighetsträning utan mer som ett sätt att förbereda eleverna för att ta ansvar för sina studier även utanför skoltid.

John M Steinberg (1986) har skrivit en handbok om läxläsning som visar tydligt att han förespråkar läxor. Han menar att studietekniken ska tränas in redan från första klass och lägger stor vikt vid att både lärare och föräldrar ska ge barnen goda studievanor. Han anser att läxläsning är viktig för att ge föräldrarna en inblick i vad eleverna gör, den tränar eleverna att

ta ansvar, ger studievanor samt förstärker och bekräftar det eleverna lär sig i skolan. Vidare skriver han att eleverna ska ha läxa varje skoldag och ger också rekommendationer för hur mycket tid eleverna ska ägna åt det.

2.4.2 Motståndare

Enligt Finn Held (1984), som är motståndare till läxor, är dessa en gammal kvarleva som hänger ihop med den skola som fanns förr. Han menar att läxorna inte hör hemma i nutidens skola och de saknar både logisk och pedagogisk grund. Att hålla kvar vid läxorna strider mot en modern skola som ska arbeta för samverkan, samvaro och utveckling. Held vill ha ett förbud mot hemarbete och anser inte att det är upp till pedagogerna själva att bestämma om läxor ska användas eller inte. Han skriver vidare att läxorna ytterligare belastar de barn som är i svårigheter och att allt skolarbete bör ske i skolan där eleverna kan få den professionella undervisning de är i behov av.

I *Lärarens klockbok* (1992) skriver Staffan Henriksson om sin syn på läxor. Han tycker att eleverna ska få så mycket kunskaper som möjligt i skolan och menar att så är fallet bara under de första åren. Efter det är skolan i stället förberedande och lärandet sker utanför, alltså att läraren har genomgångar i skolan och att eleverna sedan repeterar och befäster sina kunskaper själva hemma utan pedagogens handledning. Henriksson menar att det här sättet att lära sig inte ger några varaktiga kunskaper eftersom eleverna endast pluggar in det som de tror att läraren kommer att fråga efter. Han kritiserar de olika sätten att följa upp det som eleverna tränat på hemma genom läxförhör eller prov och anser att det främsta syftet med dessa är att kontrollera om eleverna gjort läxan eller inte. I stället anser Henriksson att man kan ge eleverna hemuppgifter som förbereder dem för det som sedan ska läras in i skolan. Uppgifterna kan till exempel vara studiebesök, intervjuer, diskussionsuppgifter, att formulera frågor, läsa böcker eller titta på film. Allt detta för att få eleverna inspirerade och motiverade till att lära sig. Hans argument för att inläringen ska ske i skolan är att lärarna kan sina ämnen och vet hur lärandet går till. De kan förklara på olika vis och har tålamod att upprepa det flera gånger om det skulle behövas.

I sin magisteruppsats kommer Ulf Leo (2004) fram till att undervisning bör ske i skolan eftersom det är lärarna som är bäst lämpade att undervisa eleverna och han anser att skoldagen måste förlängas så att eleverna hinner med sitt arbete på skoltid. Resultatet av detta blir att begreppet läxor försvinner. Naturligtvis lär sig eleverna saker även hemma men detta lärande sker av egen vilja och nyfikenhet. När det inte finns något krav på att det ska redovisas så blir det heller i egentlig mening ingen läxa. Exempel som han nämner kan vara läsning och läsförståelse. Eftersom läxor i princip alltid har funnits och är förknippade med undervisningen så är det inte en enkel sak att avskaffa dem. Därför kommer Leo också fram till att så länge läxorna finns så bör det finnas en policy på skolan som beskriver hur läxor bör användas och syftet med dessa. Han vill också att det ska framgå vad man kan begära av elever, föräldrar och lärare. Leo skriver vidare att man inte hittat något som styrker att individuella läxor förbättrar elevernas kunskaper och menar att den tid lärarna lägger på att planera och kontrollera dessa läxor skulle kunna utnyttjas bättre genom att användas till lektionsplaneringen och undervisningen i skolan istället.

John Buell (2004) är även han motståndare till läxor. Han hittar inga bevis för att det är läxorna som gör att en elev lyckas bättre i skolarbetet än en annan. Tvärtom kan läxorna istället ha motsatt effekt eftersom eleverna redan tillbringar så mycket tid i skolan och bör få ha sin fritid. Han menar att vi gärna styr för mycket över barnens frihet och lediga tid. Skolarbetet bör ske i skolmiljö där eleverna har tillgång till rätt material och utbildade vuxna som kan handleda dem i en trygg och säker miljö.

2.5 Stress

Barnombudsmannen gjorde en undersökning på grund av att stressen ökar bland barn och unga och gav år 2003 ut en rapport. I en sammanfattning av en konferens på SISAB-Akademien tas det bland annat upp vilken roll skolan har i detta och hur man kan motverka den ökande stressen. Några av barnens egna teorier till varför de känner sig stressade handlade, förutom om tidsbrist och hög ljudnivå i skolan, mycket om just läxor. Barnen tycker att det är för mycket läxor och prov, att de får läxor med kort varsel och i flera ämnen samtidigt samt att de känner press från föräldrarna särskilt om dessa har höga krav men aldrig tid att hjälpa barnen med läxorna. Under förslagen på hur skolan kan vidta åtgärder mot stress tas bland annat upp att fördela läxor och prov bättre.

Hellsten (2000) beskriver kopplingen mellan läxor och stress och menar att elevernas höga arbetsbelastning främst beror på läxor och nämner bland annat läxor som ges över helgen. Eftersom stressen ökar hos grundskoleeleverna menar han att det är nödvändigt att tänka över hur man kan minska arbetsbelastningen.

Westlund menar också i sin rapport att läxor orsakar stress och skriver "För lärare är läxor en uppgift – för eleven handlar läxor om tid som inte längre finns." (2004 s.61). Enligt den undersökningen hon har gjort upplever eleverna att de har för mycket läxor och prov. De känner att de har för lite tid för det som måste göras och hinner därför inte med allt vilket leder till att de måste prioritera bort. På grund av tidsbristen tvingas de slarva med en del uppgifter och känner sig inte nöjda med det som de lämnar ifrån sig.

2.6 Samverkan mellan skola och hem

I läroplanen framhåller man att "Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande" (Lpo94 s.16). Enligt riktlinjerna ska alla som arbetar i skolan samarbeta med elevernas vårdnadshavare och på läraren ligger ansvaret att informera föräldrarna om hur eleven trivs och utvecklas i skolan, både kunskapsmässigt och socialt. Skolan är också skyldig att göra både elever och föräldrar införstådda med vilka mål utbildningen har. Under bedömning och betyg nämns att läraren kontinuerligt ska, utifrån föräldrarnas önskemål, informera om elevernas utveckling och resultat. Det här ska ske genom regelbundna utvecklingssamtal men för övrigt finns inga direktiv för hur läraren ska implementera samarbetet med hemmet.

I Hellstens litteraturgenomgång (1997), *Läxor är inget att ord om*, under rubriken om gemenskap och kontakt tar han upp att läxorna är ett sätt att skapa kontakt mellan skola och hem. Här nämner han ett exempel på en lågstadielärare som använder ett hemläsningsprotokoll där syftet är att tvinga föräldrar och barn att tillsammans läsa läxorna för att föräldrarna ska kunna följa sina barns utveckling. Hellsten skriver vidare att föräldrakontakten, enligt litteraturen, självfallet oftast sker i bästa samförstånd, att läxorna ger föräldrarna inblick i skolarbetet och att det skulle vara lättare att hålla kontakt med lärarna om man vet vad eleverna håller på med i skolan.

Steinberg skriver i sin bok (1986) om råd till föräldrar hur de ska stötta sina barn när det gäller läxläsning. Han menar att elever som lyckas med sina studier ofta har föräldrar som uppmuntrar dem. Han poängterar också att lärarens uppgift är att informera både föräldrarna och eleverna om meningen med läxan för att skapa intresse. Föräldrarnas ansvar väger alltså tungt.

Enligt Kjell Lund och Nils-Erik Nilsson (1992) är samarbetet med föräldrarna av stor vikt. De skriver bland annat om föräldraengagemang i hemmet där de tar upp ett antal förslag hur föräldrar ska kunna stödja sitt barn när det gäller läxor. I deras bok finns olika tips på hur

lärarna kan engagera föräldrarna mer. Det kan till exempel vara genom att uppmana föräldrarna att läsa högt tillsammans med sina barn, gå till biblioteket, titta på något speciellt på TV som de sedan diskuterar eller skicka hem förslag på spel och andra gruppaktiviteter. De menar att det finns otroligt många sätt att engagera föräldrarna och det viktigaste är att det man gör är innehållsrikt och genomförs under en längre period.

I Westlunds forskning (2004) kopplar hon ihop lärareffektivitet med läxor och skriver att det finns studier som visar att lärare upplever att mycket läxor ger signaler till föräldrarna att skolan håller en hög status och kvalitet. Hon skriver också att flera studier visar att läxor används för att etablera föräldrakontakt och att de lärare som anstränger sig för att engagera föräldrarna i elevernas läxor också lyckas få med dem oavsett elevernas hemförhållande. Hon tillägger emellertid att läxornas utformning, när det gäller karaktär och svårighetsgrad, är viktigt för lärare att diskutera.

Leo (2004) skriver i sin forskning om föräldramedverkan i läxläsningen. En teori är att man ska vara återhållsam med att ge läxor som kräver att föräldrarna ska vara delaktiga, eftersom alla föräldrar inte alltid har den tid som behövs och inte kan hjälpa sina barn på ett professionellt sätt. Han har kommit fram till att de föräldrar som är alltför aktivt engagerade hjälper sina barn på ett negativt sätt och på så sätt istället försvårar läxarbetet. Han menar också att det finns föräldrar som kan stötta sina barn så att läxläsningen får en positiv effekt. Dessa föräldrar stöttar i bakgrunden, uppmuntrar sina barn till självständigt arbete, hjälper barnen att hitta struktur och ser till att de genomför sin läxläsning.

2.7 Elevinflytande

I *Lärarens handbok* (2001) kan man läsa att eleverna ska kunna påverka hur deras utbildning ska se ut. Hur mycket och vad de ska påverka ska anpassas efter deras ålder och mognad (Skollagen, kapitel 4, § 2). Elevernas ansvar och inflytande har också en egen rubrik i läroplanen (Lpo94) och enligt riktlinjerna ska läraren se till att alla elever har inflytande på undervisningens innehåll och hur den ska se ut. Eftersom det inte står något om läxor nämns det heller inte specifikt att eleverna ska ha inflytande inom detta område. Leo (2004) skriver att han inte har hittat något som visar att lärare, föräldrar och elever resonerar kring läxornas innehåll. Eleverna har alltså inget inflytande på vilka läxor de ska ha utan kan endast påverka mängden läxor eller antal prov vid de tillfällen de tycker att arbetsbördan är för stor.

3. METOD

Vi gjorde en hermeneutisk undersökning med kvalitativa intervjuer där vi begränsade oss genom att vi fokuserade på läxor ur ett lärarperspektiv. I våra intervjuer använde vi oss av öppna frågor för att få så mycket information som möjligt av ett relativt litet antal respondenter. Vi läste också in litteratur kring ämnet. Med hermeneutisk menar vi på vilket sätt vår tolkning förhåller sig till det material som vi samlat in. Enligt Nils Gilje och Harald Grimen (1992) är en grundtanke inom hermeneutiken att vi människor aldrig möter världen förutsättningslöst, allt som vi stöter på och upplever tolkar vi och kopplar till vår egen förförståelse. Vi vill alltså poängtera att våra erfarenheter påverkade hur vi förstod det vi läste och fick fram genom våra intervjuer.

3.1 Intervjuer

3.1.1 Intervjumetod

Steinar Kvale (1997) beskriver den kvalitativa forskningsintervjun och hans beskrivning stämmer väl överens med hur vi valt att gå till väga. Han menar att den är ämnesorienterad, det vill säga att två personer pratar om ett ämne som båda är engagerade i. Kvale skriver att "Den kvalitativa forskningsintervjun har som mål att erhålla nyanserade beskrivningar av olika kvalitativa aspekter av den intervjuades livsvärld; den arbetar med ord, inte med siffror"(s.36). För oss innebär detta alltså att vi genom våra intervjuer hade som mål att få fram några lärares olika tankar och förhållningssätt till läxor, så att vi på det sättet kunde vidga våra perspektiv och hitta nya infallsvinklar i ämnet.

3.1.2 Urval

I samråd med vår handledare bestämde vi oss för att intervjua åtta lärare. För att vi ville få en så bred syn som möjligt gjorde vi vårt urval av respondenter både från grundskolans tidigare och senare år. Lärarna har arbetat olika länge och har inte samma utbildning. Två av dem arbetar på den skola där vi har gjort vår verksamhetsförlagda utbildning så den kontakten föll sig naturlig. De undervisar i skolår tre och fem. Eftersom vi har vikarierat en del på en annan skola under vår studietid frågade vi även två lärare där och de arbetar med elever i skolår fyra och sex. För att få insikt i hur lärarna använder läxor i grundskolans senare år frågade vi ett av våra barns klassföreståndare som gärna ställde upp och i sin tur hjälpte oss att få kontakt med ytterligare en respondent. De ovan nämnda lärarna arbetar inom samma kommun och för att försöka få lite spridning sökte vi oss till en skola i grannkommunen där vi känner till en av lärarna. Hon var också positiv till att svara på våra frågor om läxor och hjälpte oss även att få till stånd en intervju med en kollega till henne.

När vi gjorde urvalet av intervjupersoner var det nödvändigt för oss att begränsa antalet respondenter på grund av tiden som var avsatt för arbetet men vi försökte ändå få en spridning vad det gällde lärarnas utbildning och vilka åldrar de undervisade i. Ytterligare en sak som kan ha påverkat undersökningen är att de lärare vi valde att intervjua arbetar inom ungefär samma upptagningsområde. De är verksamma på fyra olika grundskolor som alla ligger i medelklassområden med låg arbetslöshet och där det nästan inte finns några elever med invandrarbakgrund. Innan vi utförde våra intervjuer visste vi inte om respondenterna använder sig av läxor eller inte. Vi är medvetna om att det hade varit bra att ta reda på detta innan

eftersom om vi hade utfört några av våra intervjuer på en skola som inte använder sig av läxor så hade vi kanske kunnat få fram ytterligare synpunkter. Orsaken till att vi inte gjorde fler intervjuer i efterhand var den begränsade tiden.

Vad gäller intervjuerna kan det faktum att vi känner fyra av respondenterna sedan tidigare ha påverkat vårt resultat. Att de lärarna som undervisar i grundskolans senare år båda är språklärare kan ha lett till ett något ensidigt underlag. Vi hade kanske kunnat få ett annat resultat i fall vi hade pratat med lärare i andra ämnen. En annan sak som kan ha påverkat undersökningen är att respondenterna kanske omedvetet gav oss sådana svar som de trodde att vi förväntade oss. Vår brist på intervjuerfarenhet, både vad gäller frågornas utformning och utförandet, kan också ha haft betydelse.

3.1.3 Etiska aspekter

För att inhämta kunskap om etiska principer när det gäller forskning som involverar människor tog vi del av *Kvalitativa studier i teori och praktik* (Svensson & Starrin 1996). Viktiga punkter som författarna tar upp är att forskningen inte ska skada någon, rätten till anonymitet och att forskningen inte får kränka privatlivet. För att vara säkra på att vi följde dessa etiska principer var vi noga med att informera respektive respondent innan vi började våra intervjuer. Vi talade om var vi kom ifrån, varför vi intervjuade dem och vilken typ av arbete det var som vi höll på med. Vi försäkrade dem också om att det endast var vi som skulle bearbeta svaren och att respondenterna i det färdiga arbetet skulle vara anonyma. Då vi bearbetade materialet var vi noga med att det vi tog med formulerades på ett sådant sätt att ingen av respondenterna skulle behöva känna sig utpekad. Vi försökte också se till att deras åsikter återgavs på ett korrekt sätt.

I Sverige har Humanistiskt- samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) utarbetat etiska råd och regler för den sociala forskningen. Där står det tydligt vilka etiska regler man bör beakta vid olika typer av forskning. HSFR har även bestämt några olika huvudkrav. Ett är informationskravet som innebär att forskaren ska informera alla parter om syftet med forskningen. Ett annat är samtyckeskravet och enligt det ska varje deltagare själva ha möjlighet att bestämma om de vill vara med. Ytterligare två är konfidentialitetskravet som styr hur man ska hantera uppgifterna och nyttjandekravet som betyder att det material som samlats in enbart får användas i forskningen. Dessa krav tog vi hänsyn till under vårt arbete.

3.1.4 Tillvägagångssätt

För att få tag på respondenter ringde vi sex lärare och frågade om de var intresserade och bestämde tid för intervju. Genom dessa lärare fick vi ytterligare två respondenter. Innan varje intervju informerade vi respondenten om de etiska aspekterna och hur vi ämnade behandla den information de skulle komma att delge oss.

I samtliga intervjuer var vi båda två närvarande men för att få ett strukturerat samtal turades vi om att leda intervjuerna. Vi tog ansvar för fyra intervjuer var, det vill säga att vid varje tillfälle agerade den ena intervjuaren och den andra sekreterare. Jan Trost (1993) menar att det kan vara bra att vara två intervjuare av två olika orsaker. Antingen att en van intervjuare stöttar en ovan eller som i vårt fall att man är så samspelta och på grund av det får fram en bättre och större informationsmängd. Vi fick tillåtelse av alla respondenter att spela in samtalen men en av oss skrev ändå ner stödord för att undvika att hela intervjun skulle vara oanvändbar om bandupptagningen av någon anledning skulle bli förstörd. Att vi fick lov att spela in intervjuerna underlättade eftersom vi då kunde fokusera på vad som sades och på så vis blev det mer flyt i intervjuerna.

Vi försökte att få hög validitet, det vill säga giltighet (Trost 1993), i intervjufrågorna genom att både vår handledare och vår opponentgrupp granskade dem i förhållande till vårt syfte och vår frågeställning, innan vi startade vårt intervjuarbete. Med hög validitet menar vi i det här fallet att vi ville försäkra oss om att de frågor vi ställde skulle ge svar som var relevanta för vår undersökning.

3.1.5 Analys

För att kunna analysera våra intervjuer började vi med att transkribera dem. Vi tog fyra intervjuer var och skrev ut dem ordagrant. I *Kvalitativa studier i teori och praktik* (1996) menar författarna att det är viktigt att noggrant analysera vad som sägs, hur det sägs, sociala roller och specifika händelser under intervjun. Genom att vi deltog under alla intervjuer båda två och att vi gemensamt bearbetade dem ledde det till att vi kunde analysera dem bättre, eftersom man kommer ihåg och upplever saker på olika sätt.

När vi sammanställde resultaten utgick vi från intervjufrågorna. Vi bearbetade en fråga i taget och markerade i dokumenten vad respondenterna hade svarat. För att underlätta för oss under sorteringen använde vi olika överstrykningspennor och förde sedan in intervjusvaren under respektive fråga i resultatredovisningen. De olika åsikter som kom fram utöver våra frågor gick vi tillbaka till senare och plockade då ut det som var av intresse för vårt arbete.

3.2 Litteratur

3.2.1 Metod

För att verifiera, alltså hitta stöd och belägg för vår undersökning tog vi del av tidigare forskning om hur man lär sig och hur läxor bidrar till stress. Vi studerade också styrdokument, både äldre och nu gällande, vad olika forskare skriver om läxor samt olika typer av läxor och kopplade ihop det med vårt eget insamlade material under hela forskningsprocessen.

3.2.2 Urval

Vi letade efter litteratur om läxor på bibliotek och Internet och fann att det finns förhållandevis lite svensk forskning om ämnet. Trots det lyckades vi ändå få tag på en del material och genom författarna till det fick vi ytterligare litteraturtips. För att få ett tillförlitligt resultat använde vi både äldre och nyare litteratur och forskning. Vi är medvetna om att de tidningsartiklar som vi tog upp i vårt arbete inte är lika tillförlitliga som det forskningsmaterial vi använde. Men eftersom det bland annat är forskares åsikter som kommer fram i artiklarna valde vi ändå att ta med dessa.

3.2.3 Tillvägagångssätt

Vi valde att inleda vår undersökning med att läsa in litteratur och sökte till att börja med böcker och redan färdiga arbeten som handlar om läxor. Sedan fortsatte vi med att ta reda på hur barn lär sig samt letade fakta om barn och stress. Eftersom tiden var begränsad delade vi upp den litteratur vi hittat och läste lite var och valde sedan det som var av intresse för vår undersökning.

Vi började med att läsa styrdokument, kursplaner och tog också del av några tidningsartiklar där ämnet läxor debatteras. För att få olika synvinklar på hur vi lär oss valde vi att titta närmare på den litteratur som vi använt tidigare under vår utbildning.

3.2.4 Analys

Eftersom det enligt Bo Johansson och Per Olov Svedner (2001) är viktigt att hitta tydliga tematiska kategorier när man analyserar texter gick vi tillväga på detta sätt. Vi letade alltså efter det som var relevant för vår undersökning och sorterade det under respektive rubrik i vår litteraturredovisning.

4. RESULTATREDOVISNING

När vi sammanställde våra resultat av intervjuerna valde vi att skriva ner de huvudfrågor vi ställde till respondenterna för att det skulle bli lättare för läsaren att senare följa med i vår analys. Anledningen till att vi ställde uppvärmningsfrågor var i första hand att vi ville få igång samtalen men också för att vi ville ta reda på vilken bakgrund lärarna hade. Vi sammanställde dessa frågor i tabellform eftersom den information vi erhöll inte var så nyanserad, med det menar vi att svaren vi fick innehöll fakta och inte respondenternas funderingar och åsikter. Risken var alltså att det hade blivit upprepningar om vi hade skrivit det i löpande text vilket vi gjorde med de övriga frågorna där vi lyfte fram lärarnas olika uppfattningar och tankar genom att ta med citat.

4.1 Inledande uppvärmningsfrågor

Fråga 1. Vilken typ av lärarutbildning har du?

Fråga 2. Hur länge har du arbetat som lärare?

Fråga 3. Vilka åldrar undervisar du?

De här frågorna ställde vi som inledande uppvärmningsfrågor men också för att vi ville se om det fanns någon koppling mellan den läroplan som gällde när respondenterna utbildade sig och hur de arbetar nu. Svaren på dessa frågor sammanställde vi ihop för att få en tydligare överblick.

Lärare	Typ av utbildning	Antal år inom yrket	Läroplan	Undervisar i skolår
1	Lågstadielärare	36	Lgr62	3
2	Mellanstadielärare	33	Lgr69	4
3	Mellanstadielärare	28	Lgr69	6
4	Ma/No 1-7	4	Lpo94	3
5	Tx/ Hi/ Re 4-9	8	Lpo94	5
6	Sv/Hi 4-9	7	Lpo94	5
7	Fil kand. Eng/Fr/Ty Ped.utb.1år	29	Lgr69	7-9
8	Gymnasie lärare Sv/ Eng/Sp	1,5	Lpo94	7-9

Anledningen till att vi tog med en fjärde kolumn med vilken läroplan som gällde under respektive lärares utbildningstid var att vi ville se om det har påverkat deras sätt att använda eller inte använda sig av läxor. Av tabellen kan vi utläsa att hälften av våra respondenter utbildade sig under den nu gällande läroplanen. Tre hade Lgr69 under sin utbildning, en Lgr62 och ingen Lgr80. Lärarna som vi kallar 7 och 8 i tabellen undervisar i grundskolans senare år och är båda språklärare medan de övriga är klasslärare och undervisar i samtliga ämnen med vissa undantag av slöjd, musik och idrott.

4.2 Fråga 4. Använder du dig av läxor?

På denna fråga svarade samtliga respondenter ja. Kommentarer från några av dem var

De har läxa varje vecka, från måndag till fredag.
Vi har läxor fyra dagar i veckan. De får läxa måndag, tisdag, onsdag, torsdag. Sedan har de olika lång tid på sig att jobba med läxan innan den ska återkopplas till skolan.
O ja, mycket läxor har jag, en ordentlig läxa per dag.

Eleverna har alltså läxor nästan varje vardag oavsett vilket skolår de går.

Trots att alla lärare som vi intervjuade använder sig av läxor var det ändå två lärare som uttryckte att de egentligen inte är positiva till dessa. Åsikter som dessa lärare hade var

Jag tycker inte om den här idén med läxor, jag tror att man behöver vara ledig precis som vi vuxna.
Jag är inte så jättemycket för läxor egentligen för jag tycker väl att om man jämför lite med när man själv jobbar åtta timmar om dagen.

Även om de har denna inställning använder de, som vi nämnde ovan, ändå läxor eftersom de anser att det är nödvändigt i vissa situationer, men påpekar att läxorna inte får ta för stor del av elevernas fritid.

Det var också ett par av lärarna som uttryckte att om det skulle bli bestämt att läxorna skulle avskaffas så skulle de naturligtvis följa det åläggandet. Några av dem sa också att de egentligen tyckte att skolarbetet skulle ske i skolan men tiden räcker inte till. Vissa saker som till exempel lästräning, glosor och multiplikationstabeller tar mycket plats och lärarna menar att eleverna inte hinner detta i skolan och därför måste träna detta hemma.

4.2.1 Klasslärare

De sex som är klasslärare och undervisar i alla ämnen svarade att de ger eleverna tre till fyra läxor i veckan. Av dessa sex delar samtliga ut matematikläxa och några använder sig av de färdiga läxkapitel som finns i det läromedel de använder sig av. En av lärarna uttalar sig positivt om dessa läxor och säger att ”de är jättebra för att de repeterar alla fyra räknesätten och innehåller även problemlösning och kluring. De färdiga läxorna går alltså från numerisk räkning till problemlösning.” En annan av lärarna låter några av eleverna räkna i sin matematikbok som läxa medan de andra eleverna får extrauppgifter istället och de övriga lärarna ger eleverna mest problemlösning.

I svenska talade respondenterna om att de ger läsläxa där alla elever läser samma bok, ett kapitel i veckan. Här finns två olika alternativ, antingen använder de ett läromedel där det finns tillhörande frågor eller också använder de klassuppsättningar av en skönlitterär bok. Någon form av stavningsläxa används också. I engelska använder sig de flesta också av någon form av läxa. Dessa innehåller oftast glosor, textläsning och översättning, lite beroende på hur långt de har kommit i sin engelskundervisning. Några av lärarna berättade att de även har läxor i so och no vilka ofta består av en uppgift som kräver att eleverna ska undersöka eller ta reda på något som de sedan ska utveckla eller diskutera i skolan.

Förutom de traditionella läxor som har följt oss under vår skolgång och som fortfarande finns kvar och används idag fick vi under intervjuerna ta del av två modernare alternativ. Det var också färdiga material. Dessa var lärarna stolta över och eleverna använde dem med glädje. Det ena innehåller ämnesövergripande problem där eleverna ska vara detektiver och undersöka något som de håller hemligt och inte får prata med varandra om förrän vid den gemensamma diskussionen i klassen. Uppgifterna kan bland annat handla om elektricitet, litteratur, historia eller någon geografisk plats. Det andra materialet var en bok som kan

användas under de tidigare åren i svenskundervisningen. I boken finns färdiga uppgifter som är kopplade till elevernas egen verklighet och handlar till exempel om deras familj, fritidssysselsättning eller något de tycker om. Här finns plats att både rita och skriva.

4.2.2 Språklärare

De två lärare som arbetar i grundskolans senare år är båda språklärare och de uppgav att de ger eleverna läxa varje vecka. Läxorna består ofta av en text med tillhörande glosor, men ju längre eleverna har läst ett språk desto mer varierande läxor kan de få. Lärarna förklarade att det är stor skillnad på läxornas utformning i de olika språken beroende på hur länge eleverna har studerat språket. I svenska och engelska behärskar eleverna redan språket ganska väl i år sju medan språk som till exempel spanska och franska, där eleverna är nybörjare, kräver att de tränar upp sitt ordförråd. En av lärarna förklarade att läxorna förändras allt eftersom eleverna lär sig behärska språket.

Båda språklärarna är överens om att det är svårt klara sig utan läxorna i språkundervisningen. En av dem menade att språkkunskaperna skulle minska med 50% ifall eleverna aldrig skulle träna på något hemma. Hon sa också att ”om de inte skulle ha läxor så krävs det helt andra förutsättningar som till exempel mindre rum, färre elever och mer personal så att alla kunde få ständig, ständig hjälp”. Den andra läraren tog upp glosorna som exempel på en nödvändig läxa eftersom det inte finns tillräckligt med tid för att träna dessa i skolan. Hon sa att ”om jag hade haft andra ämnen som till exempel historia och religion så hade jag inte haft läxa i samma utsträckning för de lär ju sig så mycket på lektionen ändå”.

4.2.3 Individanpassade läxor

Under intervjuerna kom också frågan om individanpassade läxor upp. I de högre åldrarna får alla samma läxor med undantag för de elever som är i behov av särskilt stöd. Lärarna i de lägre åldrarna svarade att de till viss del anpassar läxorna fast på lite olika sätt. En lärare berättade att hennes ”förra klass hade individuella läxor allihop nästan alltid, men det var jättemycket jobb”. Hon sa också att hon faktiskt kan se en fördel med att istället ha gemensamma läxor eftersom de ska kunna ha en diskussion tillsammans kring uppgifterna när de återkopplar till dem i skolan. En av lärarna har tre olika nivåer på sina läxor och eleverna får själva välja hur många nivåer de ska göra. Den första är emellertid obligatorisk. Läraren tycker att det här är ett bra sätt att få läxorna att passa till varje enskild elev men hjälper naturligtvis eleverna så att de inte tar på sig för lite eller för mycket. De andra förklarade att de har individanpassade läxor efter elevernas behov vilket ser olika ut i olika ämnen. Det var främst matematik som nämndes men också läsläxan i svenska var individanpassad i några klasser. Naturligtvis får de elever som är i behov av särskilt stöd anpassade läxor även här.

4.2.4 Variation

Vi frågade också om och i så fall hur de varierar sina läxor i de olika ämnena, så att det inte blir likadana läxor i respektive ämne varje vecka. Det visade sig att de flesta inte har så stor variation. Med det menar vi alltså att om de till exempel använder problemlösningssuppgifter i matematik så gör de det varje vecka eller om de har diktamen så har de det som läxa i svenska varje vecka. Några lärare nämner att de har det på det här viset för att eleverna ska komma in i en viss rutin. Detta är också anledningen till att flera av lärarna har samma läxa till samma veckodag, till exempel matematik till tisdagar, engelska till onsdagar och så vidare.

En av språklärarna varierar inte läxorna så mycket i början av sjuan. Hon sa

Det känns som om det är mer samma form av läxor i början med de här glosorna men sen kan man bara göra lite olika längre fram. Oftast, de är lite roliga sjuorna, när de fick välja det här sättet så undrar de "varför ska vi göra så" de ifrågasatte det lite. "Då blir det inte på riktigt" Då trodde de att de inte behövde plugga liksom. Det var inte samma sak som när de får ett papper att fylla i...

Hon menar alltså att eleverna är vana vid en viss rutin när det gäller glosor, att de ska pluggas in hemma och förhöras skriftligt, medan hon helst vill variera genom att eleverna får sätta in glosorna i ett sammanhang till exempel genom att hitta synonymer eller göra korsord. För att få denna variation berättade hon att hon får förändra successivt så att hon får med sig eleverna och alltså måste förklara för dem att det finns olika sätt att lära sig på.

4.3 Fråga 5. I vilket syfte använder/använder inte du läxor?

På den här frågan kom många olika syften upp till varför våra respondenter använder sig av läxor och vi delade in dessa syften i olika grupper.

4.3.1 Färdighetsträning

Något som flera av lärarna tog upp var att de använder färdighetstränande läxor där eleverna får befästa sina kunskaper genom repetition av till exempel glosor eller multiplikationstabeller. Genom dessa får de också igång och tränar sitt läsande samt skaffar sig ett större ordförråd, tränar stavning och välskrivning. En lärare sa

Ja, det är ju faktiskt mycket för att man ska befästa det som man håller på med, för att man ska få det mer och det ska sitta lite bättre. Man får jobba lite mer med det då, får mer träning på det, så sitter kunskapen lättare.

En annan lärare tar också upp det här med stavningsträning vilket under senare år har ansetts komma automatiskt om man läser och skriver. Hon menar att det inte fungerar så för alla utan eleverna kan behöva ”gnugga” stavningen lite genom diktamen samt lära sig en del regler och knep. Hon är upprörd över att de svenska eleverna blir underkända i de nationella proven i svenska och tror därför att vi även måste jobba med språket som vi gjorde tidigare.

4.3.2 Att väcka intresse

En annan sak som några av lärarna tog upp var att läxorna kan användas i förberedande syfte. Det kan vara någon undersökande uppgift där eleverna får i uppdrag att ta reda på något för att komma igång och reflektera för att senare kunna delta i diskussioner i klassrummet, men det kan också vara att eleverna ska förbereda sig inför någon redovisning eller något prov. Syftet med dessa läxor är att eleverna ska förbereda något som de senare ska jobba vidare med i skolan. Huvudtanken med detta är alltså att väcka elevernas intresse och öka engagemanget.

En av lärarna tyckte tvärtom att man skulle få en första kick under genomgången i skolan och att det sedan är upp till eleverna själva att träna hemma och göra kunskapen till sin egen.

4.3.3 Tid och miljö

Ett annat syfte som några lärare tog upp var att de ger läxor för att eleverna ska färdigställa något, till exempel skriva rent längre texter som det inte finns tid för i skolan. Läxorna kan också vara till för de elever som behöver sitta i lugn och ro för att koncentrera sig. En som tyckte tvärtom sa

Det är också någon sak som jag ska säga att något jag aldrig vill ha det är ”göra färdigt läxor” för då skulle det betyda att några skulle alltid ha jättemycket och några aldrig. Här kommer rättvisesyndromet in så därför har vi aldrig sådana läxor.

4.3.4 Ansvar

Alla våra respondenter tog på något sätt upp att syftet med läxorna var att eleverna på ett eller annat sätt skulle lära sig att ta ansvar. Det var en av lärarna som poängterade att det viktigast syftet med läxorna var att lära eleverna att ta ansvar. Hon sa

Ja syftet med läxor, det är väl litegrann, egentligen att ta det ansvaret att ta något med sig från skolan som ska hem och sedan komma tillbaka. Det här med att lite passa tider också. För jag tror att många gånger så får inte barn tänka själva idag utan "mamma packar ryggsäcken" och "mamma har inte lagt ner" så det är hela tiden det här att det är någon annan som då ser till att barnen har med sig det de ska ha med sig. Jag tycker att det är viktigt att man börjar ta lite ansvar.

En annan sak som lärarna tog upp och som också har med ansvar att göra är att flera av dem ger läxor i ett studieförberedande syfte. De menar att eleverna genom att ha läxor tränar upp sin studieteknik och på så vis förbereder sig för högre studier. På detta sätt lär de sig också att hitta en struktur i sitt sätt att arbeta på och även att arbeta självständigt. När eleverna arbetar självständigt innebär det också att de själva kan komma underfund med vad de kan och vad de behöver träna mer på.

4.3.5 Vem är läxorna till för

Vår följdfråga här var huruvida läxorna är till för pedagogen eller för eleverna och när vi ställde den här frågan svarade lärarna att de använder läxorna för elevernas skull. De menade att eleverna behöver träna på vissa saker för att lära sig och komma vidare i sin utveckling. En av lärarna sa

Jag tycker de är till för eleverna, absolut. Men eleverna vill väldigt gärna, jag menar, de har ju lagt ner jobb på sina uppgifter. De är väldigt noga så det är inte det bara att jag liksom ska se till, samla in och slänga i papperskorgen sedan. Utan de vill alltså att jag ska titta, jag ska kommentera dem, jag ska liksom rätta och så.

Hon menar att det är viktigt att man följer upp läxorna för att visa sina elever att man tar det som de har arbetat med hemma på allvar.

Under samtalens gång kom också åsikter fram om huruvida läxorna används som bedömningsunderlag eller kontroll, alltså som stöd för lärarna i deras arbete. Flera av dem svarade att de absolut inte behöver läxor för att kunna bedöma sina elever. De menade att de själva ser hur barnen utvecklas genom det dagliga arbetet där de observerar och diskuterar med eleverna. För att ändå vara säkra på att de inte missar något eller någon uppgav de att de i bland använder antingen förberedda eller oförberedda prov. Hur omfattande dessa prov är och hur ofta de används beror, enligt en del av lärarna, på hur gamla eleverna är. I de lägre skolåren har eleverna inte så många prov utan i stället läxförhör vilka lärarna för dessa åldrar menade att eleverna vill ha. Om eleverna inte får visa att de har gjort och kan sin läxa blir de besvikna.

4.4 Fråga 6. Hur upplever du föräldrarnas inställning?

Våra respondenter svarade att de uppfattar att de flesta föräldrar ställer sig positiva till läxor. Två av respondenterna påpekade att de pratar om läxor på utvecklingssamtalen för att tillsammans med föräldrarna försäkra sig om att det inte blir för betungande för eleverna. Lärarna menar att så länge man informerar föräldrarna och är tydlig med att tala om varför man ger eleverna läxor så är det oftast inga problem att få dem med sig. En av respondenterna påpekar särskilt att om man som lärare

...lutar sig på läroplaner och mål och våra styrdokument så är det inga problem. Det är som om du skulle gå in på banken och de skulle börja snubbla på vilken ränta de ska ta ut. Alltså man måste veta vad man pratar om. Då är det inga problem att få med sig föräldrarna.

Det är sällan föräldrarna klagar på att barnen har för mycket läxor och det menar en annan av respondenterna kan bero på att föräldrarna själva är uppvuxna med mycket läxor. En av lärarna talade om att det har hänt att en del föräldrar har velat att deras barn ska ha mer läxor. Hon menar att för dessa föräldrar är det särskilt viktigt att man visar vad man arbetar med i skolan och talar om att "läxorna bara är en pytteliten del så att de inte tror att det är de som är bärande".

Någon tog också upp att det faktiskt finns föräldrar som inte kan hjälpa sina barn med läxorna, men menar att då kan eleverna istället förklara för sina föräldrar och att detta är ett jättebra sätt att lära sig. En annan sak som de tror att föräldrarna känner är det här med tidsbristen. De kanske kommer hem sent och är trötta, har flera barn som behöver hjälp eller så har familjen kanske många andra aktiviteter.

Ett exempel på föräldraengagemang som en lärare tog upp var att de i skolan hade pratat om Bockstensmannen i Varberg vilket ledde till att en elev åkte dit med sin familj för att se detta i verkligheten. Detta var i och för sig ingen läxa men eleven lade sin fritid på det eftersom genomgången hade väckt ett intresse.

4.5 Fråga 7. Vad ser du för fördelar/nackdelar med läxor?

När vi frågade våra respondenter kom det fram både för- och nackdelar. Många av fördelarna är, enligt lärarnas svar, desamma som syftet men vi har valt att lyfta fram en del av de åsikter som lärarna gav oss även om vi riskerar att upprepa oss.

4.5.1 Ansvar

En av lärarna lyfte återigen upp vikten av att lära sig att ta ansvar och ser detta som en fördel för eleverna. En annan tog upp att eleverna genom läxorna lär sig att strukturera och menade att detta är bra för att "...en stor del av skolgången sen bygger på att man kan ta det ansvaret för sitt arbete." Eleverna lär sig alltså studieteknik.

4.5.2 Förberedande läxor

Att genom läxorna förbereda sig inför lektionerna så att man kan ha meningsfulla diskussioner ses också som en fördel av flera av respondenterna. En av dem framhöll att man på så vis får med sig eleverna. Hon sa

Fördelarna är att man får med sig dem så att de får visa hur de har tänkt och vad de har löst. Då är det toppenbra med läxor. Att de får berätta och hur de har löst det med hjälp av att de har frågat någon storebror eller mamma eller att de kommer på att de kan lösa problem. Nackdelarna, däremot, är ju om man har en tanke med läxan, att nu gör man den här läxan så går man igenom den och så jobbar man med den och så visar det sig att halva gänget inte har gjort den. Då är det ju en nackdel att man har en läxa. Då kan man ju inte använda den på det sättet som man har tänkt och det kan bli rörigt i klassen om de inte är med va.

4.5.3 Färdighetsträning

Flera av lärarna tar upp färdighetsträning som en viktig punkt, att eleverna genom till exempel glosor får ett större ordförråd och kan uttrycka sig mer, men de kan också se en risk med repetitionsläxorna. En av språklärarna sa att "Nackdel kan ju vara att man tar död på glädjen i språket, att det blir för tungt kanske.". Hon tyckte också att det är viktigt att man förklarar för eleverna varför man har glosor. Några av de andra lärarna hade liknande åsikter och menade att fler nackdelar med att ha läxor är om man ger eleverna dem för sakens egen skull, utan att man har något syfte bakom eller att läxorna är lösryckta och inte i något sammanhang.

Språkläraren berättade också att hon inte bara förhör glosorna som enstaka ord utan istället låter eleverna få sätta in dem i egna meningar, hitta motsatsord eller synonymer och sa "Det har jag läst nånstans att då lär man sig bättre och det känns mer meningsfullt att göra så..".

4.5.4 Föräldramedverkan

En annan fördel som våra respondenter tog upp var att man kan låta eleverna arbeta hemma med saker de inte har utrymme för i skolan. Det kan vara sånt som är tidskrävande, till exempel textläsning eller sånt som kräver materiella resurser, i det här fallet tar läraren upp bristen på datorer. Det kan också vara undersökande uppgifter som eleven behöver hjälp av sina föräldrar med för att kunna lösa. Ett exempel som en lärare tog upp var "När jag håller på med smittsamma sjukdomar frågade jag dem vilka sjukdomar är du vaccinerad mot?" och här krävs ju att de gör arbetet hemma med hjälp av sina föräldrar, alltså blir det en läxa.

Ytterligare en fördel med den här typen av läxor kan enligt några av lärarna vara att föräldrarna får se vad barnen arbetar med i skolan.

Respondenterna såg även nackdelar med de hemläxor som kräver föräldrarnas medverkan eftersom det kan bli för betungande för de elever vars föräldrar inte stöttar dem tillräckligt hemma. En lärare sa

Nackdelarna kan ju vara att det kan vara ett stressmoment med det. Att det inkräktar på fritiden. Det är inte alltid föräldrarna är hemma utan de kommer hem sent på kvällen och det kan faktiskt vara svårt att få till det. Där kan skillnaderna mellan socialt trygga och socialt otrygga familjer bli väldigt stora och helt plötsligt så kan man faktiskt segregera barnen ännu mer. Nånting som faktiskt skolan ska motverka egentligen.

Hon tycker alltså att det är en nackdel om man lägger för mycket ansvar indirekt på föräldrarna.

4.5.5 Stress

Under intervjuerna kom det också fram att läxor kan vara stressande. Någon tog upp att det finns risk att eleverna tycker att de har för mycket att göra och på så vis tappar motivationen. En annan menade att läxor kan vara ett stressmoment som inkräktar på elevernas fritid. En av lärarna sa "... nånstans så tänker jag att de ska vara färdiga med sitt skolarbete på fredag så de kan vara lediga på helgen". Hon utvärderar veckan tillsammans med eleverna för att de ska känna sig färdiga med veckans arbete.

En av språklärarna talade om att de på den skolan har bestämda dagar för språkproven för att dessa inte ska kollidera med de övriga ämnena och på så vis stressa eleverna. Det handlar alltså om att pedagogerna hjälper till med att fördela läxorna för eleverna så att de inte får alltihop samtidigt. Flera av lärarna framhöll också att det tar vansinnigt mycket tid att skaffa fram, fullfölja och rätta läxorna, vilket kan leda till stress även för dem. En av lärarna sa

att om det blev ett beslut om att man inte skulle ha några läxor så skulle min arbetsbörda minska med 40 % för så mycket tid lägger jag ner på att göra bra läxor, följa upp dem och rätta.

4.6 Fråga 8. I hur stor utsträckning är eleverna delaktiga?

De flesta av respondenterna svarade att det är de själva som bestämmer vad eleverna ska ha i läxa åtminstone när det gäller vad det ska handla om i respektive ämne. Däremot hur mycket som ska göras kan de i några fall få vara med och påverka, fast då i samråd med läraren. Detta motiveras med att eleverna själva ska lära sig att känna efter och komma fram till vad de behöver träna och utveckla. Några menar att man inte kan lägga hela läxansvaret på eleverna eftersom en del då inte hade gjort något alls medan andra hade lagt ner otroligt mycket jobb. En lärare befarar att "hela klassen skulle välja att alltid ha det läxfritt" medan en annan menar att "några elever skulle räkna ut sin mattebok på en vecka".

Avslutningsvis frågade vi i hur stor utsträckning eleverna får bestämma var de ska göra sina läxor, alltså om de måste göras hemma eller om de får arbeta med dem i skolan. Vi fick flera olika svar på detta. Det finns de lärare som absolut tycker att läxan ska göras hemma och en av dem sa

Det ska göras hemma. För det hänger ju ihop med det här att man faktiskt ska lära sig att göra sina läxor och strukturera sin vardagstid hemma. Sen är det också det att de är lite prepubertala så att innan jag blev noga med det att de alltid skulle göra sina läxor hemma så fanns det barn som sa att de hade gjort det hemma och som sedan sa till sina föräldrar att "det har jag gjort i skolan". De trillade faktiskt lite emellan. De flesta barn kanske inte riktigt gör så men det är ju dumt att få det utrymmet. Så de får faktiskt inte göra läxorna i skolan.

Andra svarade att eleverna får göra sin läxa i skolan i mån av tid, det vill säga om de är färdiga med det planerade arbetet. På två av skolorna finns elevens val, där eleverna får välja mellan ett antal olika aktiviteter, vilket är schemalagt under två lektioner varje vecka. Ett av alternativen är läxläsning och på så vis kan eleverna själva välja att lägga sin läxläsning på skoltid. Det fanns också de som försökt att ha frivillig läxläsning i skolan efter dagens slut. Detta föll inte väl ut av två orsaker. Den ena var att eleverna var ivriga att komma hem efter skolan och den andra var att det tog av lärarens planeringstid.

5. TOLKNING OCH DISKUSSION

Efter en intressant och lärorik period där vi har fördjupat oss i litteratur och genom intervjuer fått ta del av åtta olika lärares syn på läxor har vi nu i detta avsnitt för avsikt att tolka våra resultat i relation till forskning och teori. Vi har utgått från våra frågeställningar för att tydligt se vad vi har kommit fram till.

5.1. Vilken syn har lärare på läxor? Används läxor och i så fall på vilket sätt? Har det någon betydelse vilken läroplan som gällde under respektive lärares utbildning?

5.1.1 Används läxor?

Enligt Held (1984), som vill ha ett förbud mot hemarbete, är läxorna en gammal kvarleva som inte hör hemma i den moderna skolan. Han anser att de saknar logisk och pedagogisk grund och tycker inte att det är upp till pedagogen att bestämma om läxor ska användas eller inte. Vi tycker att Held går lite för hårt fram och menar att allt inte bara är så enkelt. Eftersom många skolor idag inte har någon specifik läxpolicy, blir resultatet av det hela att det ändå är upp till pedagogerna att bestämma. Här anser vi att professionaliteten är central, det vill säga att man som pedagog har ett syfte med de läxor man ger eleverna och att man tar hänsyn till varje individ. Det är inte bara viktigt att ha motiverade elever utan även att få föräldrarna på sin sida och att de förstår vilken pedagogisk tanke man har. En av våra respondenter tog upp just detta, att det är betydelsefullt att man vet vad man gör och varför (se avsnitt 4.4). Att det inte bara är viktigt utan faktiskt skolans skyldighet att informera föräldrarna om vilka mål utbildningen har framhålls i Lpo94, men det står däremot inget om läxor. Detta beror förmodligen på att nuvarande läroplan inte innehåller något som talar om vilka metoder pedagogerna ska använda sig av för att nå målen, vilket faktiskt stod med i de äldre läroplanerna. Vi kommer alltså fram till att det är upp till pedagogen själv att bestämma både omfattning och innehåll med undantag av de skolor där det finns en policy som reglerar läxorna.

Intressant är alltså att se att trots avsaknaden av ämnet i styrdokumentet så använder alla våra respondenter sig regelbundet av läxor. Vi frågade i våra intervjuer hur länge lärarna hade arbetat för att se om vi hittade något samband mellan den läroplan som gällde under deras utbildningstid och hur de använder sig av läxor nu, eftersom läxorna på olika sätt tas upp i de tidigare läroplanerna. Något sådant samband fann vi inte, men lärarna har emellertid väldigt olika syn på varför de ger läxor. Detta diskuterar vi mer när vi kommer till syftet med läxor.

5.1.2 Är läxorna varierade?

Eftersom motivationen, enligt Dysthe (2003), har stor betydelse för lärandet krävs det att barnen blir inspirerade och stimulerade. Vi tycker att variation är ett sätt att väcka elevernas lust och nyfikenhet och då menar vi att man inte bara ska variera undervisningen i skolan utan även läxorna om man använder sådana. Under intervjuerna framkom att de flesta lärarna inte har så stor variation då det gäller läxor. Den enskilde läraren använder sig alltså av liknande material från vecka till vecka och motiverade det med att eleverna ska komma in i en viss rutin. Av den orsaken att de ska få rutin har de också bestämt vilken läxa som ska vara till vilken dag (se avsnitt 4.2.4). Flera av respondenterna ger sina elever tre till fyra läxor i veckan. De berättade också vilken typ av läxor de arbetar med och det kunde variera och vara

allt mellan ren färdighetsträning och problemlösning. I några av de läromedlen vi analyserade hittade vi exempel på hur läxorna kan se ut (se avsnitt 2.3). I dessa finns olika alternativ, från färdiga läxor till tips på hur läraren kan variera sina uppgifter och på så sätt inspirera eleverna.

Flera av lärarna gör också mycket eget material vilket kräver en stor arbetsinsats. En nackdel som vi ser med de läxor lärarna själva sätter ihop är att de ökar pressen på läraren och de som inte redan har en buffert hinner inte med utan får ta till färdigt material i stället. Fördelar med att göra egna läxor är, enligt oss, att de blir anpassade till just den elevgrupp läraren har och relaterade till det man arbetar med i skolan. De blir alltså inte lösryckta utan är kopplade till sitt sammanhang vilket Dysthe (2003) ser som en av de viktiga delarna i det sociokulturella lärandet.

En del av lärarna individanpassar läxorna, vilket vi vid en första tanke tyckte var mycket positivt, eftersom det ingår i lärarens uppdrag att se till individers olika förutsättningar och behov (se avsnitt 2.1). Men Leo (2004) skriver att man inte ser att individanpassade läxor bidrar till förbättrade kunskaper, utan att tiden kan användas bättre. Utifrån dessa två synpunkter kommer vi fram till att individanpassade läxor är bra, men som lärare får man tänka över hur mycket tid man bör avsätta för dessa, eftersom tiden i skolan är viktigast enligt oss.

5.2 Vem är läxorna till för och i vilket syfte används de? Är de till för att stödja pedagogen vid kontroll och bedömning eller för elevernas egen utveckling?

5.2.1 För vem?

För oss är det positivt att lärarnas åsikter är att de använder läxorna främst för elevernas utveckling och inte för sin egen skull. I de tidigare åren i grundskolan har vi genom intervjuerna och våra egna erfarenheter kommit fram till att läxorna åtminstone här används mest för eleverna. Däremot i grundskolans senare år upplever vi att många av läxorna är till för att eleverna ska förbereda sig för prov vilka i sin tur betygssätts. På så vis anser vi att dessa läxor blir till hjälp för lärarens kontroll och bedömning. En av anledningarna kan förstås vara att de första betygen sätts i år åtta.

Henriksson (1992) kritiserar det här sättet att lära sig, alltså genom att plugga till prov, eftersom han anser att det inte blir ett varaktigt lärande medan Steinberg (1986) upprepar ett flertal gånger i sin bok om läxläsning att repetition är viktigt och menar att de elever som repeterar och tränar ofta behåller sina kunskaper längre. De här forskarna har båda skrivit metodböcker för lärare men har alltså olika syn på lärandet. Steinberg kan kopplas till den behavioristiska teorin där lärandet är uppdelat i många små steg och varje steg måste läras in för att kunna gå vidare till nästa. Henriksson har i stället en holistisk syn på lärandet vilket betyder att man går från helheten till delarna och att man kopplar ihop allt nytt man lär sig och tolkar det utifrån sin egen förförståelse. Motivation och meningsfullhet är grundläggande för att eleverna ska lära sig och vi anser därför att det är viktigt att man har ett syfte med de läxor man delar ut och att man talar om det för eleverna så att man inte bara ger läxor för sakens skull.

5.2.2 Befästa och förbereda

Något som enligt oss går att koppla till den behavioristiska teorin är det syfte som flera lärare tog upp att man genom läxläsning befäster sina kunskaper med hjälp av repetition och det är främst de lärare som arbetat länge som uttrycker sig så. Just ordet befästa står med i både

Lgr62 och Lgr80 och det kan vara en av orsakerna till att dessa lärare framhäver det specifika syftet. Med befästa menar de alltså att kunskaperna ska tränas in. De andra lärarna menar också att det finns de moment som måste nötas in men nämner det på andra sätt. De pratar till exempel om att plugga in glosor och öva multiplikationstabellen. (se avsnitt 4.3.1)

De läxor som förbereder eleverna för något som de senare ska arbeta med i skolan, som till exempel intervjuer eller undersökningar, är enligt oss meningsfulla eftersom eleverna själva får chans att ta reda på saker och på så sätt bli inspirerade till fortsatt arbete. Genom att arbeta på det här sättet menar vi att läxorna inte används för att kontrollera eller bedöma utan i stället är en hjälp för eleverna att komma igång och att utvecklas. En annan positiv sak är att föräldrarna kan bli delaktiga och bidra med sina erfarenheter och kunskaper. Ett syfte som några av våra respondenter nämnde var att föräldrarna genom läxorna skulle få insyn i skolarbetet och vi menar att genom att ha dessa förberedande läxor sker insynen på ett mer naturligt sätt än att föräldrarna ska hjälpa sina barn att lösa traditionella uppgifter där det bara finns ett rätt (se avsnitt 4.5.4). De diskussioner som sedan följer under lektionerna utvecklar inte bara eleverna utan kan också ge läraren nya tips och infallsvinklar. Det här sättet att använda läxor på kopplar vi till det som kallas för A-miljön i Skolverkets rapport (1998).

Det kan verka som om vi helt förkastar de traditionella färdighetstränande läxorna men så är inte fallet. Efter att ha tagit del av åsikter om lärarnas syften med dessa inser vi att de ibland behövs för att befästa vissa kunskaper, som att träna in multiplikationstabeller och glosor och i vissa fall även stavning. Men enligt oss måste även färdighetsläxorna förekomma i ett sammanhang för att det ska bli varaktig kunskap. Pluggar man bara in lösryckta ord så försvinner en stor del av dem ganska snabbt. En av lärarna berättade att hon inte bara förhör glosorna som enstaka ord utan istället sätter in dessa i ett sammanhang (se avsnitt 4.5.3) och på så vis förstår eleverna och kunskapen fastnar. Vi har insett att om man använder sig av läxor på det här viset stämmer syftet väl överens med det Dysthe (2003) skriver om att lärande sker i ett sammanhang där relationer och meningsfullhet är viktiga delar. Hon tar också upp hur viktig motivationen är och vi anser att för att få eleverna motiverade krävs det att nyfikenhet väcks så att de själva vill lära sig nya saker.

I detta sammanhang reflekterar vi kring läsläxan som flera av lärarna använder på grund av att tiden i skolan inte räcker till för att eleverna ska få flyt i sin läsning. Även Leo (2004) anser att läsläxan kan vara lämplig av samma orsak men ska då vara utan krav på redovisning och i stället grunda sig på eget intresse. Vi håller med Leo men anser att man kan lägga tid på läsningen under lektionstid och samtidigt hjälpa eleverna att hitta böcker som fångslar dem och leder till att de själva vill fortsätta att läsa hemma. På så vis blir det ju frivilligt och som Leo kommer fram till, är det alltså ingen läxa i egentlig mening.

5.2.3 Ansvar

Avslutningsvis vill vi diskutera ansvar vilket lärarna också uppgav som ett syfte till att de använder läxor (se avsnitt 4.3.4). Flera av forskarna tar också upp detta och menar att läxorna lär eleverna att ta ansvar även utanför skoltid. En av lärarna tog upp detta som enda syfte och poängterade hur viktigt det är att eleverna tränas i att ta ansvar, alltså att göra läxorna och komma ihåg att ta med dem tillbaka till skolan på utsatt tid utan att föräldrarna påminner eller packar ner dem.

Westlund (2004) har också kommit fram till det här i sin forskning, att lärare inte ser läxor som enbart kunskaps- och färdighetsträning utan att de tränar eleverna att ta ansvar för sina studier även utanför skoltid. Även läxförespråkaren Steinberg (1986) tar upp att läxor kan användas för att träna eleven att ta ansvar.

Vi tycker givetvis också att det är bra att eleverna får träna sig i att ta ansvar men tycker inte att det ska vara huvudsyftet med läxorna. Ett annat sätt att se på ansvar som våra

respondenter tog upp är att man genom läxorna kan hjälpa eleverna med att få till en studieteknik och på så sätt ta ansvar för sitt eget lärande. Det här hittar vi också stöd för i läroplanen där det står att ”Skolan skall sträva efter att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier...” (Lpo94 s.15).

5.3 Vilka fördelar/nackdelar har läxorna för elevens lärande? Resulterar läxorna i ett bättre lärande eller blir de en belastning?

När vi läste in litteratur angående inställningen till läxor fann vi att det var mest de som är motståndare till läxor som har forskat kring ämnet. Buell(2004) menar att det inte finns några bevis för att läxor leder till framgång. Däremot kom det fram under våra intervjuer att läxor inte enbart ses som negativt. Det var därför intressant för vår undersökning att alla våra respondenter använder läxor och till stor del är positiva till dessa (se avsnitt 4.2).

När vi kopplar läxorna till den teori de flesta förhåller sig till idag, alltså den som Dysthe (2003) kallar det sociokulturella lärandet så anser vi att om man ska använda sig av läxor bör dessa ingå i ett sammanhang. Henriksson (1992) skriver om hemuppgifterna och anser att dessa ska förbereda och inspirera eleverna inför lektionerna. Eftersom vi håller med om att alla lär sig genom att koppla nya upptäckter till sina tidigare erfarenheter och sin förförståelse är det också av stor vikt att man diskuterar och delar med sig av sina egna kunskaper och tankar för att utvecklas. Vi menar alltså att det sociala samspelet spelar en stor roll och då även när det gäller läxorna. Arbetet med läxorna kan bli socialt genom att man har läxor som kräver att man diskuterar hemma men också genom att eleverna gör något hemma som sedan återkopplas i skolan. På detta viset kan läxorna resultera i ett bättre lärande.

En nackdel som läxorna kan föra med sig är att de i vissa fall kan vara stressande för eleverna. En av våra respondenter pratade om ”göra färdigt läxor” (se avsnitt 4.3.3) och menade att dessa kan resultera i en mycket ojämn fördelning. Vi håller med och menar att det finns risk att de som arbetar långsamt alltid får mycket läxor. En annan risk som för mycket läxor kan medföra, är enligt en av de andra lärarna, att eleverna tappar motivationen att lära sig (se avsnitt 4.5.3). Stressen ökar bland barn och ungdomar och flera forskare har kommit fram till att läxorna är en bidragande orsak till detta. Södergren (2004) skriver i sin artikelserie att Hellsten menar att eleverna själva har svårt för att sätta en gräns för hur mycket tid de ska lägga på läxorna och vill i stället ha längre skoldagar. Westlund (2004) menar att eleverna upplever att tiden inte räcker till och på så vis blir stressade. Barnombudsmannen har som förslag i sin rapport om stress (2003) att man bör fördela läxor och prov bättre för att minska stressen hos eleverna.

I vår kommande lärarroll känner vi att vi har ett ansvar att försöka motverka stress hos våra elever. Detta kan vi göra genom att, i de fall vi delar ut läxor, ge dem sådana läxor som inte är för tidskrävande samt att man gör eleverna medvetna om varför man har dem. Vi håller med en av våra respondenter som menade att det är viktigt att man samarbetar med de andra lärarna på skolan så att inte alla läxor och inlämningar kommer samtidigt. Genom att man som lärare begränsar läxorna och bara delar ut de som har ett syfte och är väl genomtänkta, menar vi att man kan undvika att läxorna blir en belastning för eleverna.

5.4 Hur upplever lärarna samverkan med föräldrar och elever?

Föräldrarnas inställning och engagemang samt elevernas inflytande när det gäller läxor.

5.4.1 Föräldrarnas engagemang

Våra respondenter upplever att föräldrarna har en positiv inställning till att eleverna har läxor och att det går att få med sig föräldrarna bara man är tydlig med i vilket syfte man ger läxorna (se avsnitt 4.4). I Lpo94 står det på ett flertal ställen hur skolan på olika sätt skall samverka med hemmet och föräldrarna. Flera forskare tar upp att läxorna är ett sätt att skapa kontakt mellan skola och hem samt ge föräldrarna en inblick i skolarbetet.

Att ge eleverna läxor för att föräldrarna ska se vad de håller på med i skolan var också ett syfte som ett par av våra respondenter tog upp. Westlund (2004) skriver att en av Epsteins orsaker till att läxor används i grundskolan är för att informera föräldrarna om skolarbetet samt etablera kontakt mellan barn och föräldrar. Hon skriver också att lärarna upplever att mycket läxor signalerar att skolan håller en hög kvalitet. Steinberg (1986) anser också att läxläsning är viktigt för att ge föräldrarna en inblick i vad eleverna gör i skolan. Att läxorna ska användas för att informera föräldrarna om vad som pågår i skolan tycker vi är helt fel och menar att detta borde kunna ske på andra sätt, till exempel genom föräldrabrev och regelbundna samtal. Om man däremot har läxor som i stället engagerar föräldrarna och leder till att barn och vuxna samarbetar så anser vi att detta syfte kan vara motiverat.

Steinberg (1986) ger råd till föräldrar angående läxor och menar att elever som har föräldrar som stöttar lyckas bättre med sitt arbete. Leo (2004) menar att det är bra att föräldrarna är delaktiga i läxläsningen men framhåller att de enbart ska stötta och uppmuntra och låta eleverna göra arbetet själva eftersom alla föräldrar inte kan hjälpa sina barn på ett professionellt sätt. Några av våra respondenter tog också upp detta och ansåg att alla föräldrar inte har möjlighet att hjälpa sina barn och att detta kan bero på att de inte har tid eller helt enkelt inte vet hur de ska göra (se avsnitt 4.4). En lärare tycker att man ska vara försiktig med att ge läxor där ansvaret läggs på föräldrarna eftersom eleverna har olika sociala situationer hemma, eftersom hon ser en risk för att läxorna i detta fall kan leda till ökad segregering. (se avsnitt 4.5.4)

Henriksson (1992) menar att inläringen ska ske i skolan eftersom pedagogen är den som har ämneskunskapen och vet hur lärandet går till. Flera andra forskare anser också att skolarbetet ska ske i skolan men ett problem som vi ser med detta är att lärarnas arbetstid, alltså de timmar som de har till förfogande i elevgrupp, inte räcker till. Vi inser att om man ska genomföra längre skoldagar krävs stora förändringar där man bland annat minskar antalet elever i grupperna. Naturligtvis krävs det också mer resurser, dels mer personal, dels mer material, som till exempel datorer om eleverna ska kunna skriva sina arbeten. Det krävs också att skolmiljön förändras så att det finns utrymme för eleverna att arbeta i lugn och ro. Ett problem som vi ser är att det behövs mer pengar för att få till stånd en sådan förändring och eftersom detta inte verkar vara möjligt i de flesta kommuner, kommer förmodligen läxorna att ingå i undervisningen i fortsättningen också.

Att föräldrarna inte alltid är bäst lämpade till att hjälpa sina barn med skolarbetet håller vi med om. Våra egna erfarenheter är att det ofta leder till onödiga konflikter speciellt i de fall då det krävs att man som förälder ska få sina barn att förstå något som för dem är svårt. Lund och Nilsson (1992) säger däremot att samarbetet med föräldrarna är viktigt och ger ett antal tips på hur lärarna kan göra för att engagera föräldrarna mer. Södergren (2004) skriver att Kamperin befarar att läxorna stjäl av gemensam familjetid, men vi anser att om läxorna däremot är av undersökande sort kan föräldramedverkan och engagemang istället leda till en positiv stund där föräldrar och barn gemensamt kan diskutera och reflektera.

5.4.2 Elevinflytande

I läroplanen, Lpo94, framhålls att eleverna ska ha inflytande och vara delaktiga, därför har vi undersökt om denna delaktighet också går att återfinna i samband med läxorna. I Södergrens artikelserie (2004) uttalar sig en lärare som arbetar på en skola där de har som mål att inte ge eleverna läxor. Men ibland vill eleverna ha läxor för att träna extra på något och då får de det. Detta är, enligt oss ett bra sätt för eleverna att få inflytande i läxarbetet men också bra i det avseendet att det som man gör frivilligt för att man har lust, bidrar till ett bättre lärande.

Flera av våra respondenter svarade att eleverna inte är särskilt delaktiga i vilka läxor de ska ha och menar att man inte kan lägga det ansvaret på eleverna. Däremot hur mycket de till exempel ska läsa eller räkna kan de få lov att påverka ibland (se avsnitt 4.6). Vi håller med om att det är bra att eleverna får vara med och bestämma mängden, med tanke på det vi diskuterat tidigare angående stress. Men vi kan också förstå att det inte är praktiskt genomförbart att enbart låta eleverna bestämma. Detta kopplar vi till skollagen som framhåller att eleverna ska kunna påverka men att det ska anpassas efter deras ålder och mognad, vilket en del av lärarna faktiskt gör (se avsnitt 2.7).

En annan sak som vi menar har med elevernas inflytande att göra är huruvida de får vara med och bestämma var och när läxorna ska göras. På några av de skolor där våra respondenter arbetar har eleverna möjlighet att göra läxorna på lektionstid, bland annat genom "elevens val" men även i mån av tid. Men det finns också de som anser att läxorna ska göras hemma (se avsnitt 4.6). Vi tycker naturligtvis att det hade varit idealiskt om allt skolarbete kunde förläggas på skoltid, men inser också att det inte alltid är genomförbart och tänker då främst på de uppgifter som kräver information eller utrymme som inte finns i skolan (se avsnitt 4.5.4).

6. SLUTORD

Idealet hade givetvis varit en helt läxfri tillvaro där allt arbete kunde ske på elevernas skoltid. Men då krävs förändringar som längre dagar, mindre elevgrupper och mer materiella tillgångar vilket inte är möjligt på de flesta skolor där sparkraven snarare gör att resurserna minskar.

I vår undersökning har vi kommit fram till att läxor regelbundet används. Det hade inte någon betydelse vilken läroplan som gällde under våra respondenters utbildningstid eller vilken utbildning de har, men de använder sig av läxor på flera olika sätt och av olika anledningar. Vi har tagit del av dessa olika sätt att använda läxor på och har kommit fram till flera saker som är viktiga att ha med sig i sin lärarroll.

- Om man ska använda sig av läxor ska dessa vara väl genomtänkta och ha ett tydligt syfte för pedagogen, eleverna och föräldrarna.
- Läxorna ska vara varierande eftersom detta är viktigt för att väcka elevernas lust och nyfikenhet att lära. Vi har kommit fram till att de läxor som är det bästa verktyget för ett livslångt och kunskapsförstärkande lärande är de förberedande läxorna. De färdighetstränande läxorna behövs också till en viss del, men måste då ingå i ett meningsfullt sammanhang för att de ska bidra till ett varaktigt lärande.
- Individanpassade läxor är bra men som lärare måste man vara medveten om hur mycket tid man lägger ner. Det gäller naturligtvis inte bara de individanpassade läxorna utan alla läxor eftersom vi anser att man som lärare ska lägga mer fokus på lektionsplanering än på att planera läxor.
- Läxor ska användas för elevens utveckling och inte vara ett bedömningsunderlag för läraren. En professionell pedagog ska ha andra verktyg för att fortlöpande hålla sig upplöst om elevernas utveckling.
- Läxor kan vara stressande och för att det inte ska bli alltför betungande för eleverna har vi kommit fram till att de inte får ta för stor del av elevernas fritid. Pedagogen ska begränsa läxorna och bara dela ut de som har ett syfte och alltså inte ge eleverna läxa för sakens skull.
- Läxor bör inte användas enbart för att informera föräldrarna. Det finns bättre sätt att göra detta på, till exempel genom regelbundna samtal och föräldrabrev. Man kan ta hjälp av läxorna för att engagera föräldrarna men då menar vi att det är de förberedande och undersökande läxorna som är användbara. Om man använder läxor som föräldrarna av olika anledningar inte kan hjälpa sina barn med kan dessa istället leda till onödiga konflikter.
- Eleverna ska, enligt oss ha ett visst inflytande även då det gäller läxorna. Det är viktigt att pedagogen lyssnar på eleverna så att de inte upplever läxorna som en belastning.

Eftersom läxorna ingår i undervisningen på många skolor hoppas vi att detta arbete kan vara till hjälp för både blivande och redan verksamma pedagoger så att de använder läxorna på ett väl genomtänkt sätt som främjar elevernas utveckling.

7.REFERENSER

- Alvåker, Lena & Boglind, Ann (2001). *Maskot*. Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Barnombudsmannen (2003). *Stress i barns och ungas vardag*. Stockholm: (Förlag saknas)
- Buell, John (2004). *Closing the book on homework. Enhancing public education and freeing family time*. Philadelphia: Temple University Press
- Carlgren, Ingrid & Marton, Ference (2002). *Lärare av i morgon*. Stockholm: Lärarförbundet
- Doverborg m.fl. (1987). *Inläring och utveckling. Barnet, förskolan och skolan*. Stockholm: Liber Utbildning AB
- Dysthe, Olga red.(2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Gilje, Nils & Grimen, Harald (1992). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB
- Held, Finn (1984). *Lektier-nej tak!* Köpenhamn: Unge Pedagoger
- Hellsten, Jan- Olof (1997). Läxor är inget att orda om. *Pedagogisk forskning i Sverige, nr 3*, 205-220.
- Hellsten, Jan- Olof (2000). *Skolan som barnarbete och utvecklingsprojekt*. Uppsala: Uppsala Universitet
- Henriksson, Staffan (1992). *Lärarens klockbok*. Göteborg: Förlagshuset Gothia
- HSFR (2005) *Codex- regler och riktlinjer för forskning*. Hämtat från <http://www.codex.vr.se/oversikter/humsam/humsam.html>. Uppdaterad 1 december 2005. Hämtat 15 december 2005
- Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen*. Uppsala: Kunskapsföretaget i Uppsala AB
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervju*. Lund: Studentlitteratur
- Leo, Ulf (2004). *Läxor är och förblir skolarbete. En studie om inställningar till läxor i ett F-9spår i grundskolan*. Magisteruppsats. Malmö Högskola, (Institution saknas), Malmö
- Lund, Kjell & Nilsson, Nils-Erik (1992). *Mer än en kvart om året*. (Förlagsort saknas) Almqvist & Wiksell Förlag AB
- Lärarförbundet (2001). *Lärarens handbok*. Stockholm: Lärarförbundet
- Rosenlund, Kurt & Backström, Inger (2004). *Mattestegen*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur

- Skolverket (1998) *Nationella kvalitetsgranskningar. Läs- och skrivprocessen som ett led i undervisningen*. Stockholm: Liber Distribution
- Skolöverstyrelsen (1962) *Lgr62 Läroplan för grundskolan*. Stockholm: Skolöverstyrelsen
- Skolöverstyrelsen (1969) *Lgr69 Läroplan för grundskolan*. (Förlagsort saknas) Svenska Utbildningsförlaget Liber AB
- Skolöverstyrelsen (1980) *Lgr80 Läroplan för grundskolan*. Stockholm: Liber Läromedel
- Skoogh, Lennart m fl (1986). *Räkneresan*. (Förlagsort saknas) Almqvist & Wiksell
Läromedel AB
- Steinberg, John M (1986). *Läxläsning. En handbok för föräldrar, lärare och elever*. Solna: Ekelunds Förlag AB
- Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Svensson, Per-Gunnar & Starrin, Bengt (red) (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur
- Södergren, Karin (2004). Läxor stjälar tid från familjen, Forskare vill lägga pluggandet på skoltid & Här är hemläxor bannlysta. *ICA-kuriren*, nr35, 14-16.
- Trost, Jan (1993). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur
- Utbildningsdepartementet (1994) *Lpo94 Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket & CE Fritzes AB
- Westlund, Ingrid (2004). *Läxberättelser – läxor som tid och uppgift*. Linköping: Linköpings Universitet